

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قصور پزشکی

دکتر حمید رضا نظیفی

پزشک قانونی

به دلایل متعددی پزشکان باید از مسائل حقوقی و قانونی رشته خود مطلع باشند:

شکایت از پزشکان افزایش یافته است.

مراجع متعدد به امور حقوقی و قانونی حرفه پزشکی رسیدگی می کنند.

قوانین متعدد و زیادی ناظر به کار و حرفه پزشکان است.

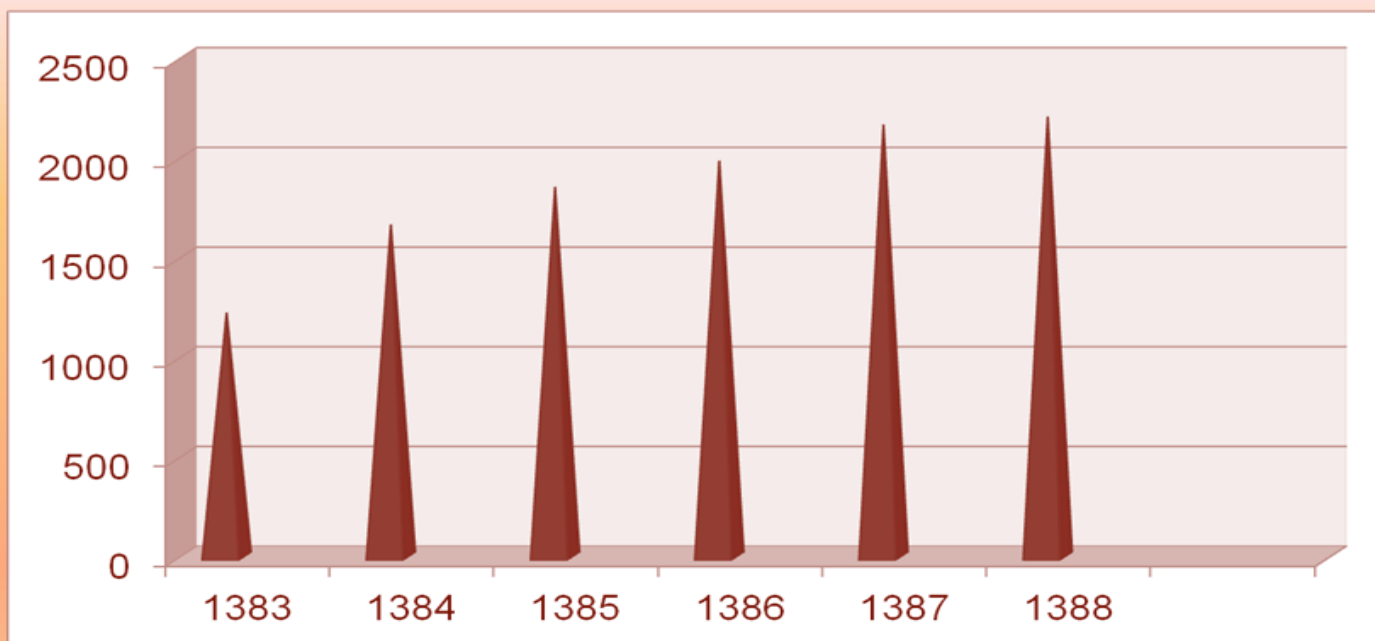
اطلاعات مردم از قوانین و حقوقشان افزایش یافته است

جهل به قانون رافع مسئولیت کیفری نیست.

افزایش شکایت از پزشکان

- در آمریکا در طی ۲۰ سال میزان شکایت از سه تا چهار درصد شکایت به ۲۷٪ افزایش یافته در سوئد ۵۰۰۰ شکایت در سال مطرح می‌باشد در ایران در طی ۵ سال میزان شکایت دو برابر شده

مقایسه آمار پرونده های ارجاعی به سازمان پزشکی قانونی کشور

انواع مسئولیت پزشکان

۱- مسئولیت اخلاقی

۲- مسئولیت قانونی

الف: مدنی

ب: جزائی یا کیفری

۳- مسئولیت انتظامی

انواع جرم (جنایت) (ماده ۲۸۹ ق م ا)

جرم	سوء نیت	قصد فعل	قصد جرم	نوع مجازات
عمدی	+	+	+	قصاص
شبه عمد	-	+	-	دیه
خطای محض	-	-	-	دیه

"قصور پزشکی و علل شایع آن"

- قصور چیست؟
- چه موقع میگوئیم فردی مرتکب قصور شده است؟
- چه موقع گفته میشود طبیعتاً مرتکب قصور پزشکی شده است؟
- انواع قصور پزشکی کدام است؟
- نحوه رسیدگی به قصور پزشکی چگونه است؟
- مراجع ذیصلاح رسیدگی به قصور پزشکی کدامند؟

برای آنکه بتوان گفت فردی مرتکب قصور شده باید:

- فردی که مرتکب قصور میشود باید وظیفه یا مسئولیتی در قبال فرد دیگر داشته باشد.
- باید در اجرای وظیفه یا مسئولیت فوق، کوتاهی کرده باشد.
- در نتیجه کوتاهی نمودن در مسئولیتی که نسبت به فرد داشته ، وی دچار آسیب و زیان شده باشد.

برای اطلاق لفظ "قصور پزشکی":

- فرد باید بیمار پزشک باشد و در واقع پزشک مراقبت پزشکی و درمان وی را پذیرفته باشد.
- پزشک باید اعمالی انجام داده باشد که از نظر معیارهای پزشکی قابل پذیرفتن نمیباشد و یا بطور شایعتر اعمالی را که به عنوان اقدامات پذیرفته شده پزشکی باید انجام میداد، انجام نداده باشد.
- در نتیجه انجام عملی که نباید انجام میشد و یا انجام ندادن کاری که باید انجام میگرفت، بیمار متحمل آسیب شده باشد.

انواع قصور پزشکی: (تبصره ماده ۱۴۵ ق م ا)

- بی مبالاتی
- بی احتیاطی
- عدم مهارت ،عدم رعایت نظامات دولتی،مسامحه و غفلت از مصادیق آنهاست

”بی مبالاتی“

(ترک فعل لازم)

- پزشک از انجام اعمالی که در مواجهه با بیمار و بیماری او جزو اعمال پذیرفته شده ضروری بوده اند غفلت نموده است یعنی اموری که لازم بوده انجام دهد انجام نداده است.

مثال ۱:

- فردی دچار حادثه شده و توسط پزشک مسؤل اورژانس ویزیت میشود (با این کار وی مسؤلیت بیمار را پذیرفته است). مصدوم در اثر افتادن روی دستش از درد مچ دست شاکی است. پزشک با معاینه بالینی تشخیص ضربیدگی جزئی گذاشته و با دستور دارویی وی را مرخص میکند. مصدوم بعد از مدتی بعلت استمرار درد و تورم ناحیه مچ دست به طبیب دیگری مراجعه و در رادیوگرافی تشخیص شکستگی داده میشود و علیرغم درمان مقتضی دچار عوارضی (بدجوش خوردن، ارتریت و از کار افتادگی) میشود (بعبارت دیگر بیمار دچار آسیب میشود)
- پزشک اورژانس از انجام رادیوگرافی غفلت کرده و .... (بی مبالاتی)

مثال ۲:

- پزشک جراح روز بعد از عمل جراحی توسط پرستار کشیک تلفنی از وخیم شدن حال بیمار مطلع شده و به صدور دستورات تلفنی اکتفا کرده و از حضور بر بالین بیمار خودداری نمود. در نتیجه بیمار دچار عوارضی گردیده یا فوت نموده (بی مبالاتی)
- پزشک در مواجهه با بیمار مسموم یا مارگزیده از انجام برخی اقدامات روتین مثل تجویز آنتی سرم لازم خودداری نموده، در نتیجه بیمار دچار عوارضی گردیده است (بی مبالاتی)

“بی احتیاطی”

(انجام فعل ممنوع)

- **طبيب، جراح یا سایرین با انجام اقداماتی در اثر بی توجهی و بیدقتی دچار اشتباه شده اند و در نتیجه بیمار دچار آسیب شده است (کارهایی انجام داده اند که نباید انجام میشد).**

مثال :

- به جا گذاشتن وسایل جراحی یا گاز و امثال آن در داخل شکم بیماری که تحت عمل جراحی قرار گرفته است.
- پاره شدن روده در حین جراحی شکم
- تجویز دارو بیش از میزان لازم

" عدم مهارت "

- ناتوانی در انجام اموری تخصصی که توانایی یا کارایی خاصی لازم دارند. عدم مهارت ممکن است ناشی از تازه کاری و کم تجربگی باشد و یا ناشی از عدم بهره وری کافی از دانش پزشکی ، عدم مهارت ممکن است عملی باشد و یا علمی . به بیان دیگر عدم مهارت یعنی:
- عدم آشنایی متعارف به اصول و دقایق علمی و فنی کار معین

مثال ۱:

• زن جوانی در اولین بارداری خود به دنبال سقط جنین ناقص دچار خونریزی شده به جراح متخصص زنان مراجعه تحت درمان کورتاژ قرار گرفته در حین عمل رحم سوراخ شده (بی احتیاطی) و قوسی از روده از سوراخ وسیع رحم وارد آن شده و جراح به تصور آنکه بقایای جفت است روی آن کورت کشیده و منجر به پارگی متعدد روده گردید (عدم مهارت). در ادامه با بیرون زدن بیشتر روده جراح زنان متوجه خطای خود گردید و با کمک گرفتن از جراح عمومی نسبت به برداشتن آن قسمت از روده و ترمیم رحم اقدام شد. متعاقباً بیمار جوان به دنبال عفونت ناحیه عمل و ادامه خونریزی تحت عمل هیسترکتومی قرار گرفت و برای همیشه از نعمت بچه دار شدن محروم گردید.

مثال ۲: (نمونه های دیگری از عدم مهارت):

- عدم بکارگیری تکنیک صحیح در جراحی ارتوپدی
- عدم توانایی مقابله صحیح با برخی عوارض احتمالی قابل پیش بینی
- انجام اقداماتی خارج از حیطه تخصصی که منجر به عارضه و آسیب بیمار گردد
- انجام جراحیهای تخصصی قلب و عروق توسط جراح عمومی در صورتیکه به علت عدم تبحر کافی منجر به عارضه گردد

"عدم رعایت نظامات دولتی"

- منظور نظامات خاص مربوط به صاحبان حرفه های پزشکی و رشته های وابسته است. این نظامات خاص شامل قوانین و آئین نامه های نظام پزشکی و دستورالعملهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بخشنامه های مراکز علمی و درمانی و هرگونه قانون، مصوبه، آئین نامه، بخشنامه و دستورالعملهایی که از طرف قانونگذار یا مقامات صلاحیتدار در امور پزشکی وضع گردیده میباشد. عمل نکردن به هر کدام را عدم رعایت نظامات دولتی میگویند.

مثالهایی از عدم رعایت نظامات دولتی:

- عدم پذیرش بیماران اورژانسی
- تجویز داروهای ممنوعه
- افشای اسرار بیماران (به جز به موجب قانون)
- تحمیل مخارج غیر ضروری به بیمار
- ایجاد رعب و هراس در بیمار با تشریح غیر واقعی وخامت بیماری
- تبلیغات گمراه کننده و ...
- عدم رعایت نظامات دولتی ممکن است علاوه بر محکومیت کیفری و جبران خسارت وارده منجر به محکومیت انتظامی پزشکان نیز بشود.
- مواردی از عدم رعایت نظامات دولتی که صرفاً به صورت خطا اتفاق افتاده و موجب ضرر و زیان اشخاص دیگر نشده باشد موجب مسئولیت کیفری نخواهد شد.

یک مثال کلی:

- بیماری به علت شکم حاد جراحی به بیمارستان شماره ۱ مراجعه میکنند. پزشک اورژانس بیمارستان از پذیرش وی خودداری میکند (عدم رعایت نظامات دولتی) و بدون هرگونه اقدام خاصی با وسایل نقلیه متفرقه به بیمارستان شماره ۲ مراجعه کرده و در آنجا بلافاصله تحت درمانهای مقتضی قرار گرفته و بهبود یافته است.
- در این حالت تخلف بیمارستان شماره ۱، یک تخلف انتظامی است و منجر به محکومیت انتظامی در نظام پزشکی خواهد شد ولی مسئولیت کیفری بدنبال نخواهد داشت.
- چنانچه همان مریض امکان دسترسی به موقع به بیمارستان دیگر را پیدا نمیکرد و به علت تاخیر در درمان مقتضی دچار عوارضی یا احیانا مرگ میگردد علاوه بر محکومیت انتظامی مسئولیت و محکومیت کیفری نیز در انتظار پزشک اورژانس بیمارستان شماره یک بود.

مراجع ذیصلاح جهت رسیدگی به قصور پزشکی:

- الف) مراجع قضایی (محاکم دادگستری)
- ب) مراجع انتظامی صنفی (سازمان نظام پزشکی)
- جرائم غیرقصور ممکن است در صلاحیت دادگاههای انقلاب قرار گیرد ولی قصور پزشکی در صلاحیت دادگاههای عمومی است که در برخی شهرستانها شعب ویژه ای از دادگاههای عمومی تحت عنوان شعبه رسیدگی به جرائم پزشکی و دارویی تاسیس شده است.

صدور رای انتظامی

نظام پزشکی

بیمار

طرح شکایت بر اساس قانون تشکیل نظام پزشکی

طرح شکایت ق.م.ا

محاكم دادگستری
[دادگاه عمومی]

صدور حکم قضایی

صدور نظریه مشورتي

استعلام

صدور نظریه کارشناسی

استعلام

پزشکی قانونی

شرایط عدم قصور در امور پزشکی:

- ✓ قصد درمان داشته باشد (عدم سوء نیت)
- ✓ اقدامات اخلاقی و مشروع باشد
- ✓ موازین علمی پزشکی در انجام اقدامات رعایت شده باشد.
- ✓ برائت نامه گرفته باشد
- ✓ اقدامات پزشکی ، قانونی باشد

بظور خلاصه

- اقدامات پزشکی باید علمی، قانونی و اخلاقی باشند. در غیر اینصورت ولو از بیمار رضایت یا برائت نامه هم گرفته باشد باز هم مسئول خواهد بود.
- تمامی بیماران حق دارند از پزشکان انتظار درمان طبی استاندارد داشته باشند
- پزشکان موظف نیستند نتیجه درمانی رضایت بخشی را برای بیماران تضمین کنند

"عوامل موثر در طرح شکایت بیماران از پزشکان"

- بررسی آماری نشان از افزایش تعداد شکایات دارد و در بررسیهای تحلیلی مشاهده میشود غالب این شکایات مربوط به مسائل قابل اجتناب است و همکاران پزشک میتوانند با دقت در انجام وظایف خود و حفظ خونسردی و توجه به وضع روحی بیمار و اطرافیان او و شرایط اقتصادی آنها و امکانات درمانی خود و در نظر گرفتن اوضاع و احوال کلی از بروز بسیاری از این شکایات پیشگیری نمایند.

"عوامل موثر در طرح شکایت بیماران از پزشکان:"

- عوامل رفتاری
- آگاهی ندادن به بیمار و اطرافیان او درباره عوارض احتمالی و خطرات غیرقابل پیش بینی
- مسائل مالی و موضوع هزینه درمان
- عامل رشته تخصصی
- عامل دخالت سایر همکاران (تحریک سایر پزشکان)
- نگرفتن شرح حال کامل و عدم تکمیل دقیق پرونده قبل از اقدامات درمانی
- قصور در مراقبتهای بعد از عمل جراحی
- انتخاب بیمار
- عدم مطالعه کافی و نداشتن اطلاعات کافی از تازه های پزشکی
- مجهز نبودن بیمارستان، درمانگاه و کلینیک به وسایل درمانی و لوازم پزشکی ضروری
- مدیریت نادرست، نقص مدیریت در بکارگماردن افراد فاقد صلاحیت در درمانگاه، بیمارستان و اتاق عمل و نقص در سیستم سانترال گازها و اکسیژن بیمارستانها
- بی توجهی به سطح فرهنگ، سنن و آداب قبیله ای، ایلی و خانوادگی و اعتقادات بیماران

تخلف به دو دسته تقسیم می شود :

۱- تخلف انتظامی

۲- تخلف کیفری

خصوصیات تخلفات انتظامی

- ۱- جزء جرایم عمومی نیستند.
- ۲- موضوع آن ها مربوط به رعایت شئون شغلی و رعایت شرح وظایف صنفی و حرفه ای است.
- ۳- مرجع صلاحیت دار به رسیدگی سازمان نظام پزشکی و هیئت های انتظامی مربوطه هستند.
- ۴- مجازات ها انتظامی بوده و از طرف هیئت های انتظامی تعیین می شوند.
- ۵- قابل بیمه شدن نیستند.

مجازات های تخلفات انتظامی

- الف) تذکر یا توبیخ شفاهی در حضور هیات مدیره نظام پزشکی محل
- ب) اخطار یا توبیخ کتبی با درج در پرونده نظام پزشکی محل
- ج) توبیخ کتبی با درج در پرونده نظام پزشکی و نشریه نظام پزشکی محل یا الصاق رای در تابلو اعلانات نظام پزشکی محل
- د) محرومیت از اشتغال به حرفه های پزشکی و وابسته از سه ماه تا یک سال در محل ارتکاب تخلف

هـ) محرومیت از اشتغال به حرفه های پزشکی و وابسته از سه ماه تا یکسال در تمام کشور

و) محرومیت از اشتغال به حرفه های پزشکی از بیش از یکسال تا پنج سال در تمام کشور

ز) محرومیت دائم از اشتغال به حرفه های پزشکی و وابسته در تمام کشور (۱)

با تشکر از توجه شما عزیزان